

Catàleg de bens protegits

AJUNTAMENT DE L'ELIANA

Índex de fitxes

Ermita de Sant Elies

Església parroquial Nstra Senyora del Carme

Mas del Pilar

Molí de La Lluna

Restes del Palau de Casa Ramos

Torre del Virrey

Trinxeres de La Guerra Civil

Ximeneia de la antiga fàbrica

Bibliografia

Publicacions impreses

Jaen Urban, Gaspar: "Aproximación al municipio de La Eliana", L'Eliana, Diputación de Valencia, 1979.

Ajuntament de L'Eliana, "Revisión del catálogo de protección de las normas subsidiarias de planeamiento", L'Eliana, Ajuntament de L'Eliana, 2010"

Falla Josep Antoni, Puríssima i Major, "50 anys, llibret de la falla" L'Eliana, 2008.

Ajuntament de L'Eliana "L'Eliana: La història del nostre poble 1958 -1998" L'Eliana, Ajuntament de L'Eliana- Programa 40 Aniversari,1999.

Publicacions electròniques

Web Ajuntament de L'Eliana, Turisme. Link: <http://www.leliana.es/coneix-nos/turisme/>

Ermita Sant Elies

C/ Ave Maria, 6
1594

Descripció

Edifici de planta rectangular, d'una altura, situat en un cantó. Respon a la típica planta basilical amb accés centrat en planta, en un dels seus costats menors. L'estructura és de pòrtics paral·lels a façana amb murs portants exteriors de tapiera. La coberta és a dos aigües, de tall àrab. Els murs exteriors estan arrebossats i encalats. L'accés es produeix mitjançant un buit voltat amb forma d'arc de mig punt, que permet una gran amplitud d'aquest. Pareix ser que és la primitiva construcció alçada pels pares carmelitans en establir-se a l'Elia; per tant, pot ser considerada com l'origen de l'assentament que generà la població actual.

Història

A l'any 1594 el prior de l'Ordre dels Frases Carmelites Calçats de la antiga observança del convent de València va comprar les 1800 fanegades on ara es situa la ermita. Aquests terrenys eren terra de labor junt als quals els carmelites edificaren una casa de repòs i llauror on s'instal·laven alguns religiosos durant la convalescència d'alguna infermetat.

Els frares edificaren junt a la casa de llauror una capella baix l'advocació de Sant Elies. Al voltant de l'ermita es van construir diverses cases de llauror per als treballadors de les hortes junt a la casa de la Ordre. Aquesta proximitat a la Ordre venia pel costum de viure el més prop possible dels nuclis habitats per monjos o senyors feudals, amb els privilegis de defensa i sustente que pel general comportava.

Entorn

Es troba a la zona d'eixample de la ciutat, situada en un cantó. L'entorn és de carrers ortogonals relativament amples, tot i que la seua localització és propera al nucli antic.

- **Nivell de protecció existent:** Parcial
- **Estat de conservació:** bo
- **Usos:** activitats recreatives
- **Estat d'ocupació:** total

Església Parroquial Nstra Senyora del Carme

Localització: Plaça de l'Església
1894

Descripció

Edifici de planta rectangular, format per una sola nau amb capelles laterals, d'estil neogòtic. Té una torre campanar adossada en façana i inclosa al rectangle de la planta. L'edifici està construït amb rajola massissa i sòcol de pedra natural. La rematada del campanar i també el cos que acull les campanes són de rajola vista, mentre que la resta de l'edifici està lluit i pintat. L'accés se situa al front est, amb una portada atrompetada i un timpà esculpit. La façana principal es completa amb una rosassa i una rematada que manifesta el cobriment a dues aigües de la nau. La coberta és de teula àrab a dues aigües i la rematada del campanar és un tronc de piràmide hexagonal fabricat amb rajola massissa vista i rematat amb una bola.

Entorn

L'edifici està flanquejat per dues places als seus fronts est i oest, que constitueixen el pol principal de la trama urbana.

- **Nivell de protecció existent:** Integral BRL (Bé de Rellevància Local)
- **Estat de conservació:** bo
- **Usos:** equipament religiós
- **Estat d'ocupació:** total
- **Règim urbanístic:** sòl urbà
- **Règim jurídic:** propietat privada

Història

Al 1847 marquès de Casa Ramos adquireix en pública subhasta la propietat d'unes parcel·les de terra a L'Eliana -centre de l'actual nucli urbà-. Es construeix un esplèndid palau i s'amplia el nombre de cases de conreu. Al 1890 els veïns del marquesat manifesten el seu desig de tindre una església. Segons un estudiós de principis de segle, Pedro Brutes: "*Tots dones, xiquets, ancians fins i tot, van treballar en les obres de l'església...*" d'estil neogòtic i planta rectangular, té sis arquejades o capelles -tres a cada costat- i, en contra de l'usual, presenta una orientació N-E, coincident amb la del palau dels marquesos. Va ser mestre d'obres, Alfonso Roig, de Bètera. Es va construir també una casa abadia per a habitatge del vicari i l'església es va posar sota l'advocació de la nostra Senyora del Carme i del Sant Crist del Consol. Va ser beneïda el 14 de Juliol de l'any 1.894. Va ser Vicaria independent aproximadament des de 1919. Al principi, l'altar major estava adossat a la capçalera, d'esquena als fidels -segons el costum litúrgica de l'època-. No s'havia construït el retaule ni presentava l'acabat amb la pintura interior d'imitació a similars de pedra. Durant la guerra civil espanyola (1936—1939), l'església va servir de refugi a unes 40 famílies que, fugint dels freqüents bombardejos en la zona del Grau de València, cercaven seguretat en els pobles de l'interior. Es va fundar com a parròquia el 29 de desembre de 1953. En Octubre de 1962 un raig va trencar la part superior del campanar de l'església, aclivellant fins el punt d'amençar enderrocament, realitzant així la primera restauració del temple, acabada en 1968, incloent el remat de la torre. En 1990 es va fer la segona restauració pel centenari de la construcció de l'església. A l'any 2003, i amb motiu del XL aniversari de nomenament de la nostra església com a Parròquia i del XL aniversari del rector de la parròquia D. Ricard Zamorano es van restaurar les quatre campanes i es van exposar a la porta de l'església per al goig de tota la vila. A més a més es va fondre una nova campana anomenada "Encarnació" amb motiu d'aquest aniversari.

Masia del Pilar o del Canonge

C/ Marquesos de Tremolar
1817

Descripció

Edifici de planta quadrangular, de tres altures, rematat amb coberta a dos aigües. Composició simètrica de façana, amb accés centrat en planta. L'edifici té una planta noble, amb buits abalçats protegits amb enreixat i rematats amb una llinda que sobreix del pla de façana. Els de la planta superior són menuts i pràcticament quadrats. La planta baixa es diferencia de la resta de l'edifici amb una motlura horitzontal que hi recorre les quatre façanes. Té un gran pati, al qual dona el cos principal, a través d'una porxada al darrere. A aquest pati també s'obren les distintes dependències de servei: quadres, almàssera, trulls, etc.

Història

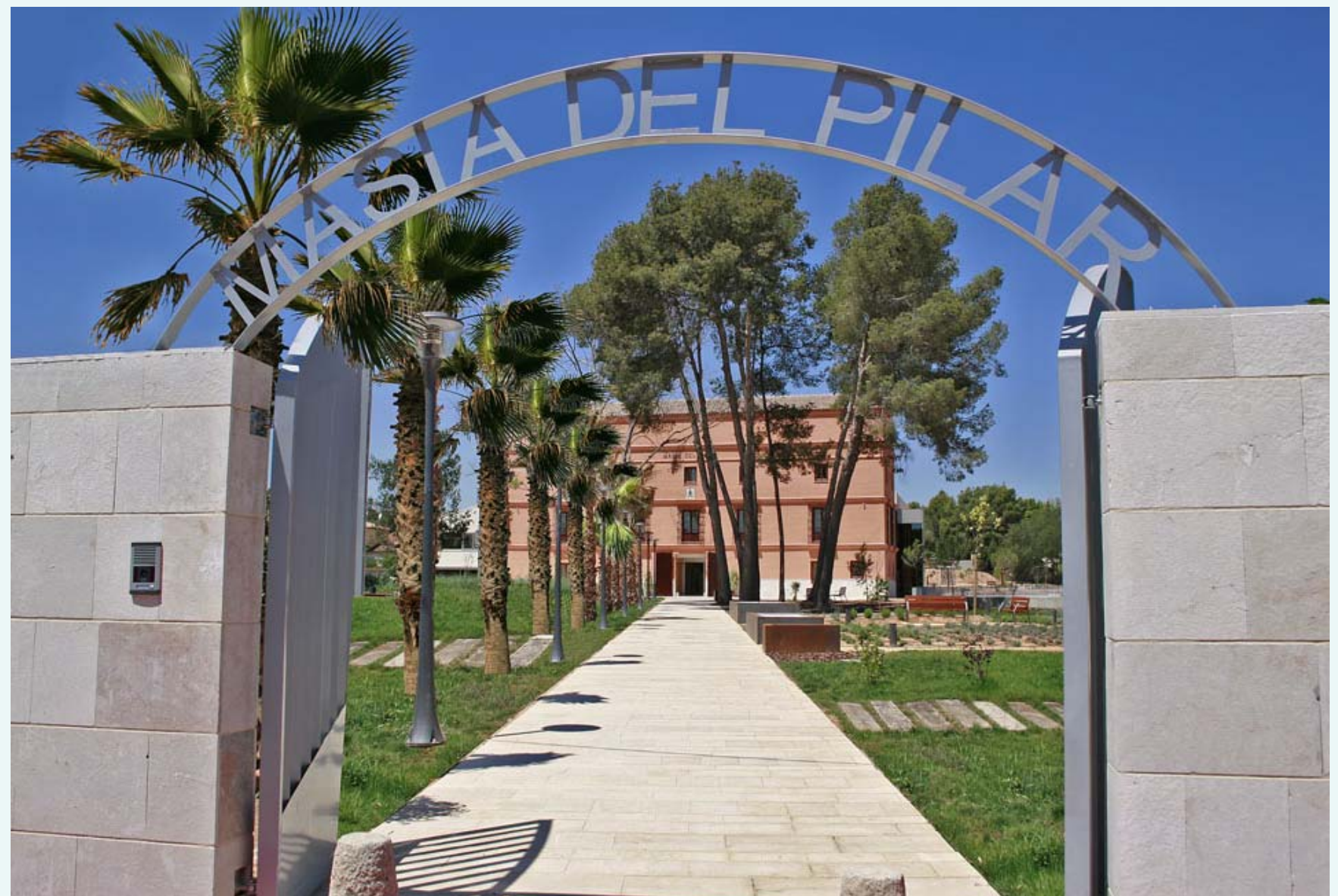
La Masia del Pilar o del Canonge es situa al sud-oest de l'actual municipi, va ser adquirida pel Virrei de Mèxic, Don Félix María Calleja i Del Rei, conegut per la història com "el segon Hernán Cortés", donat que va ser qui va reconquistar Mèxic per a Espanya. La Masia va ser construïda al 1817 pel Canonge Lassa-la, de la ciutat de València, qui la va vendre al Comte de Calderón al seu retorn de Mèxic. Al 1901 la Marquesa de Cruilles, neta del Virrei, va ampliar l'edificació per ambdós costats d'una forma prou proporcionada. Als anys seixanta del segle passat, els marquesos de Tremolar restauraren el conjunt. Aquest conjunt és una autèntica casa senyorial rural del segle XIX. Actualment la Masia s'ha restaurat i serveix com a residència d'estudiants, centre esportiu i de relaxació. En aquesta darrera restauració es va recuperar un escut que va pertànyer a la família dels Marquesos de Tremolar fet amb la tècnica ceràmica típica valenciana del socarrat.

Entorn

L'edifici es troba aïllat en una parcel·la que ocupa la major part de la superfície de l'illa, situada al sud-oest, pròxima a l'estació del ferrocarril. La resta de la parcel·la està dedicada a jardí. Hi ha un xicotet bosc annex a l'edifici.

- **Nivell de protecció existent:** general
- **Estat de conservació:** regular
- **Usos:** equipament
- **Estat d'ocupació:** parcial
- **Règim urbanístic:** sòl urbà

Molí de la Lluna

Barranc de Mandor
En torn a 1800

Descripció

Conjunt format per l'agrupació de diversos volums, un d'ells exempt, d'una altura, i la resta de dos altures i adossats entre ells formant una "U" en planta, encara que aquesta geometria ha estat modificada amb l'addició d'altres volums per necessitats funcionals de l'activitat desenvolupada a l'edifici. Les cobertes són de teula àrab i, en general, a dues aigües, excepte un petit volum adossat a la testera del bloc principal, que es cobreix amb un únic pendent i un dels braços de la "U". Les cobertes de teula aquest braç han estat substituïdes per fibrociment. Dins del conjunt destaca el bloc principal, orientat a l'oest, en el qual se situa l'accés centrat en planta. La composició de la façana és simètrica en planta 1ª, amb finestres quadrades. A la façana se li adossen dos absis semicirculars, el primer en el centre de la mateixa, amb l'altura de la planta baixa, cobert amb teula àrab; el segon en una de les cantonades, elevat a l'altura de la planta 1ª. L'estructura és de murs paral·lels a façana. Aquests estan fabricats de tapià, revocats i emblanquinats. La configuració de l'edifici en planta dona lloc a un gran pati central interior que permetia les maniobres de les cavalleries que transportaven el gra.

Història

Les primeres escriptures que fan referència al molí daten del 16 de juny de 1818 on s'autoritza la construcció d'una sèquia per al reg d'unes terres pertanyents a la Torre de Baba (posteriorment Torre del Virrei), que estaven en la part inferior d'aquest molí aprofitant les aigües del mateix. Aquest era un molí fariner, amb tres moles corrents, que es proveïa gràcies a les aigües de "La sèquia nova". Es dedueix que va ser propietat del convent del Carmen fins a 1835 ja que figura en escriptura "Fadiga i Grimdemio" a favor del patrimoni que va ser de la corona. El Marquès de Casa Ramos va adquirir de mans mortes el patrimoni que va ser del convent del Carmen a L'Eliana sobre 1847. El Molino de la Lluna ho va arrendar al Marquès de Casa Ramos D. Bruno Blat Esquerre, a aquest ho van succeir, primerament l'any 1880 el seu fill Francisco Blat Martínez. El seu germà Secundino Blat es va fer càrrec d'un altre dels grans molins del Barranc, el fill del qual va ser el penúltim alcalde pedaneo poc abans de la segona independència de L'Eliana. Francisco Blat va ser empresonat per la mort d'un lladre que va intentar assaltar el molí, en ser la mort en defensa del molí però sense que els lladres haguessin comès finalment el robatori. Finalment gràcies a l'ajuda de la seva dona Carmen Guerrero va ser excarcarat després d'anys d'estada a la presó. Carmen va treure el molí avanci amb ajuda dels seus fills i l'empara del Marquès de Casa de Ramos. Només un dels seus quatre fills, Vicente, va romandre alguns anys més en el molí al costat de la seva mare, fins que sobre 1907- 1908 es van traslladar a Llíria. En morir el Marquès en 1892 la propietat va passar a les mans de la seva filla casada amb el Marquès de Càceres. Un dels seus fills, D. Vicente Noguera Yanguas li ven el molí a D. Ramón Sanja Puertes, moliner de La Pobla de Vallbona passant a anomenar-se " Molino de Eloi" així com els seus descendents " els Eloi". Els hereus de D. Ramón Sanja Puertes van vendre el molí en 1971 a D. Elias Torrella Calatrava qui en 1978 ho ven ja inactiu a D. José Navarro Aragonés i Wencelsao Navarro Aragonés els qui van aprofitar un temps les seves dependències per a la cria d'animals. Els seus hereus han cedit a l'Ajuntament de L'Eliana el molí per al seu futur aprofitament i restauració

Entorn

L'edifici es troba en una parcel·la situada en un de les vores del Barranc de Mandor, a la zona oest del terme municipal. Un petit curs d'aigua limita l'edifici pel nord i un camí pel sud, que ho separa d'una parcel·la dedicada a l'activitat industrial. Una gran quantitat de vegetació, formada per arbustos i canyars impedeixen la visió de l'edifici des de la carretera que uneix el casc de L'Eliana amb La Pobla de Vallbona.

- Nivell de protecció existent: Parcial
- Estat de conservació: Regular
- Usos: Molino
- Estat d'ocupació: Parcial
- Règim urbanístic: Sòl Urbà
- Règim jurídic: Públic (Municipal)

Restes del Palau del Marquès de Casa Ramos

C/ Puríssima, 7
1850

Descripció

Restes arqueològiques del palau del marquès de casa Ramos, que es conserven integrades en una edificació d'ús residencial. Estan inspirades en els corrents historicistes del s. XIX. S'hi conserva una porció del mur del palau amb la seua rematada merletada. Aquesta rematada ocupa, aproximadament, la meitat de l'ample de la façana de l'edifici on estan integrades. També s'hi conserven els buits originals, de component vertical dominant, flanquejats per pilastres amb capitells simplificats i rematats amb una llinda, també amb motlura simplificada. La façana està remolinada i conserva la morfologia originària de mur de maçoneria.

Història

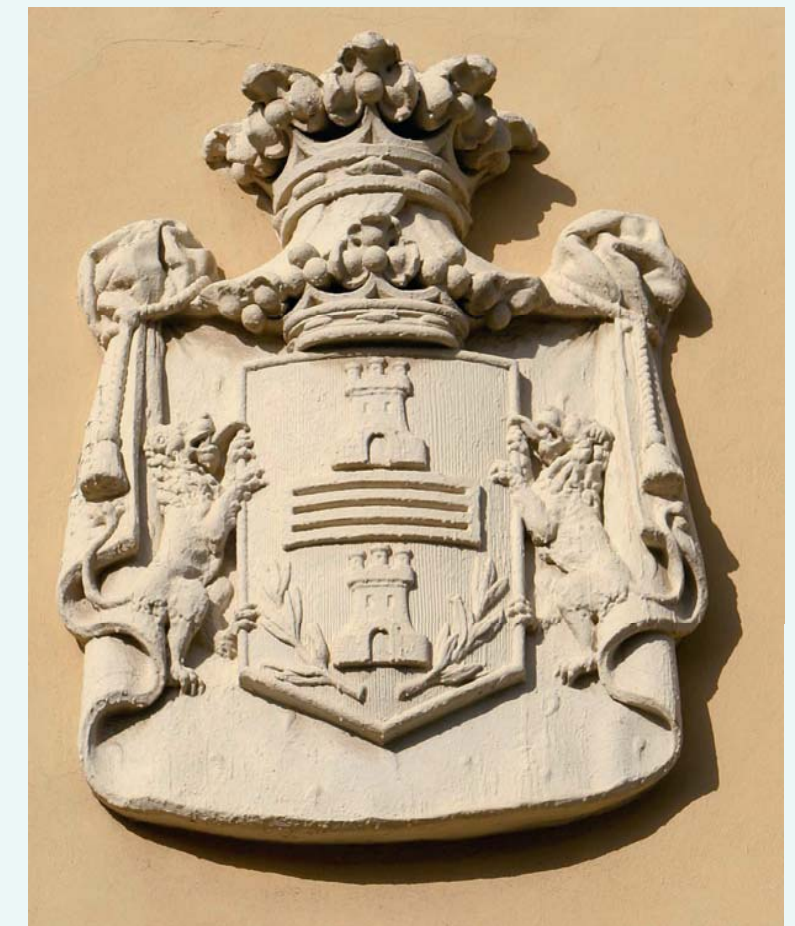
Després de la desamortització de Mendizábal, L'Eliana va passar a pertànyer al Marquès de Casa Ramos, gran d'Espanya qui va manar construir un esplèndid palau junt a les parets del poble. Davant del palau hi havia un gran parc ple d'arbres. Amb la construcció del palau el Marquès va manar construir cases de llauror per als masovers que havien vingut a treballar les seues extenses terres. Així es va començar a formar un xicotet poble depenent com a pedania de la Pobla de Vallbona.

Damunt de cada porta el Marquès va manar col·locar una rajola amb la corona del Marquès dibuixada sobre el número de la casa, rajoles que encara es poden ver en l'actualitat. Les terres dedicades al cultiu de la vinya passaren a ser cultius de fruitals i hortalisses, s'obriren sèquies i camins. Per la carretera de Lliria anaven i tronaven les carrosses del Marquès amb els seus blasons gravats en les portes y amb collars de cascavells els cavalls. Només hi havia catorze o quinze cases, la majoria al carrer Verge del Carme. Per Nadals i Tots els Sants s'havia de pagar l'arrendament als Senyors i regalar-los com agraïment una gallina i un pollastre capó. Quan el Marquès era a Palau, les seues ensenyes lluien sobre la torre del homenatge. El Marquès va morir al 1892, passant aquesta propietat a la seua filla la marquesa de Real Agrado i al seu marit el marquès de Càceres, qui va desmembrar la propietat. Va ser en aquest moment quan el poble va deixar de ser una propietat feudal i va a començar a ser un poblat. Al 1890 els veïns manifestaren el seu desig de tenir una església, que varen construir amb les seues pròpies mans i que van acabar a l'any 1894. Amb la mort del marquès, el seu gendre va vendre les terres als antics arrendataris sobre els anys 1910–1915, qui el varen utilitzar com magatzem de productes agrícoles. A l'any 1936, durant el període republicà va ser reutilitzat com a hospital psiquiàtric i col·legi. Encara queden restes de les pinyes que coronaven la marge de la propietat. Finalment al 1945 es va derruir el que quedava del palau per tal d'aprofitar els seus materials per a la construcció de noves cases.

Entorn

Edifici situat en un dels carrers principals de la població, amb una vorera l'amplària de la qual permet arbratge als escocells i està elevada por damunt del nivell de la resta de voreres.

- **Nivell de protecció existent:** ambiental
- **Estat de conservació:** regular
- **Usos:** vivenda
- **Estat d'ocupació:** parcial
- **Règim urbanístic:** sòl urbà
- **Règim jurídic:** propietat privada

Torre del Virrei o de Baba

C/Torre de Baba

Descripció

Edifici de planta quadrangular, format per un cos rectangular amb coberta a dues aigües, que té adossada una torre en un dels seus cantons. Existeixen altres volums menors adossats al principal, a més d'un pati. Els buits són de composició predominantment vertical, amb llinda semicircular, que es distribueixen en dues plantes. L'accés a l'edifici es troba centrat en planta, al costat major de l'edifici. Destaquen els tres buits sobre l'accés, que s'obrin a l'exterior amb voladís i estan tancats amb enreixat. La rematada de la torre té una composició simètrica als seus quatre costats, amb buits aparellats i rematada amb llindes.

Història

La torre Baba es situa a l'oest de l'actual municipi, Molts aristòcrates o burgesos passaren per aquest edifici que suposadament va ser construït a principis del segle XVIII, uns dels seus primers habitants va ser D. Juan Baustista de Baba tresorer general del producte de la buïla de la Santa Creu de València i el seu regne. Per aquesta raó va ser coneguda com la Torre de Baba, on la família Baba va viure fins a finals del segle XVIII. Seguidament la torre cauria en mans de D. Vicente Tamarit i Pastor comerciant i fabricant de teixits de la ciutat de València, casat en Mª Angela Pastor i Marco la II Marquesa de San Joaquim i Pastor. Al passar vora més de vint anys va ser adquirida junt a altres propietats importants del nostre poble per D. Félix Maria Calleja i del Rei Conte de Calderó i Virrei de Mèxic. Així també passar a dir-se la Torre del Virrei. El Conte i Virrei estava casat amb Maria de la Gandarai Cardona tenint en ella cinc fills. A la mort del Virrei en 1828 totes les propietats passen a la seua dona, fins la seua mort en 1855, on la seua filla M^a del Carmen Calleja de la Gandara heretaria la Torre. Aquesta va casar en un famós aristòcrata D. José Mayans i Mayans V Conte de Trigona on els seus descendents anirien heretant el seu edifici, venent també als arrendataris les vivendes annexes al palau, com les terres. Fins 1954 que va ser venuda a un particular, a D. José Alegre Rubio i posteriorment pels anys adquirida per l'ajuntament de L'Eliana.

Cronologia

L'antiguitat que li atribueix la fulla de dades i informació cadastral és de 1900. La masia actual i la torre, van ser, pel que sembla, reedificades cap a 1850 pel seu propietari l'últim Virrei de Mèxic, en l'estil historicista del la segona meitat del segle XIX, reproduint elements dels llenguatges gòtic i clàssic.

Entorn

L'edifici es situa al límit oest del municipi, a la vora d'una xicoteta illa de cases situada al costat de la línia del ferrocarril metropolità. L'edifici té vistes sobre sòl agrícola.

- **Nivell de protecció existent:** Integral BIC
- **Estat de conservació:** rehabilitat
- **Usos:** Equipament cultural
- **Estat d'ocupació:** parcial
- **Règim urbanístic:** sòl urbà
- **Règim jurídic:** propietat pública

Trinxeres de la Guerra Civil

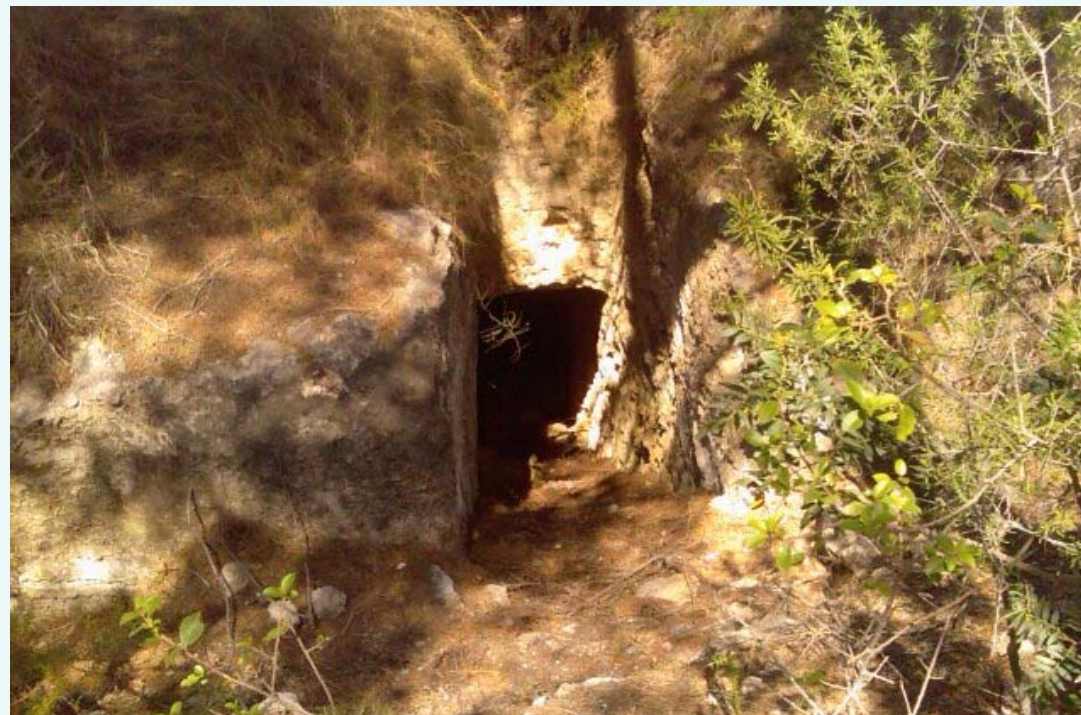
Carrer Pobla de Vallbona num.2
1938

Descripció

Conjunt de trinxeres, búnkers, llocs de comandament i túnels que formen part de la que havia de ser l'última línia de defensa de l'Exèrcit de la República (línia Puig-Carasoles), construït pel que sembla com a complement de profunditat de la línia defensiva XYZ, projectada per bloquejar l'avanç de les tropes franquistes, en la seva ofensiva des d'Aragó després de la presa de Terol. La línia defensiva de la qual formen part les trinxeres aquí referides, arrenca al Puig i involucra sòl d'11 municipis, passant per l'espai protegit del Bosc de la Vallesa de Mandor al Parc Natural del Túria, arriba fins als Carasoles a Manises, cobrint un front de més d'11 km d'ample, entre els municipis de Paterna, Manises, Ribarroja de Túria i L'Eliana.

Història - La Vallesa y la línea Puig-Carasoles

L'avanç de les tropes franquistes en la primavera de 1938 va provocar que el Govern republicà es plantejés una nova estratègia defensiva per a punts clau com la ciutat de València. D'aquesta situació deriva l'encàrrec de construir un grup de línies defensives que formen un arc en torn a la capital del Túria. En el tram més immediat, l'Exèrcit republicà s'aprofità de las zones boscoses i l'orografia de barrancs de la Vallesa i l'entorn del Túria. El resultat va ser la construcció d'un ampli complex de fortificacions que actualment és quasi en la ruïna, la línia defensiva El Puig-Los Carasoles, coneguda popularment com la Inmediata.

Entorn

La fortificació es localitza a la zona coneguda com Pla de la Vallesa, i es disposa en forma d'anell defensiu amb una trinxera en zig-zag composta de diverses línies, emplaçaments de tir i túnels excavats, coronant una petita elevació que cobreix la línia de ferrocarril (FGV), i presenta un caràcter estratègic defensiu de les vies d'accés a la ciutat de València. En algunes de les parets de les trinxeres es troben inscripcions que inclouen dates de referència que indiquen quan van ser construïdes o posades en operatiu (Octubre 1938)

- **Nivell de protecció existent:** Integral BRL (Bé de Rellevància Local)
- **Estat de conservació:** Bo
- **Règim urbanístic:** Sòl No Urbanitzable
- **Règim jurídic:** propietat privada

Xemeneia

Barranc de Mandor , C/ Rosales, 10
1930

Descripció

La xemeneia està formada pel plint o cos de sòcol i el fust, amb una altura aproximada total de 15 m. La seua localització exacta és tributària de la proximitat del curs d'aigua que discorre a 10 metres a l'oest de la mateixa. Està construïda de manera tradicional, amb rajoles aplanades i secció octogonal, aparellada amb juntes a os, amb el trànsit de planta quadrada del plint a octogonal resolt mitjançant una escocia. Per la seua banda, el plint té forma d'un tronc de piràmide, i es remata amb una cornisa sostinguda per canecillos. Avui desapareguda la fàbrica de faig olor, la xemeneia és l'últim vestigi de l'antic hereu industrial, i es troba al costat d'un edifici d'habitatges de recent construcció. Si ben el seu estat de conservació és acceptable les rosques que formaven l'embocadura han desaparegut i presenta esquerdes de trencament a flexió al llarg dels últims 4 metres de fust.

Història

Aquesta xemeneia formava part de l'antiga fàbrica de gel industrial implantada a L'Eliana a la fi de la dècada dels 20 de s. XX. (Fàbrica de la Concepció).

Entorn

- **Nivell de protecció existent:** Integral BRL (Bé de Rellevància Local)
- **Estat de conservació:** Acceptable
- **Règim urbanístic:** Sòl Urbà
- **Règim jurídic:** propietat privada

FABRICA DE LA CONCEPCION

Catàleg
de bens
protegits

AJUNTAMENT DE L'ELIANA